

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot

w sprawie H.K.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

o wysokość emerytury policyjnej,

na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 23 marca 2023 r., sygn. III AUa 390/22,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 9 kwietnia 2025 r.

wniosku pełnomocnika ubezpieczonego z 5 listopada 2024 r. o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Renaty Żywickiej od rozpoznania sprawy I USK 328/23,

oddala wniosek.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z 5 listopada 2024 r. pełnomocnik ubezpieczonego wniósł o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Renaty Żywickiej od rozpoznania sprawy I USK 328/23.

W uzasadnieniu wniosku podano, że sędzia wyznaczony do rozpoznania sprawy powołany został na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, której kształt został określony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz

niektórych innych ustaw. W dalszej części uzasadnienia wnioskodawca powołał się na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Sądu Najwyższego, mające uzasadniać wniosek o wyłączenie sędziego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 26 § 2 zd. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1093 z późn. zm., dalej: „u.SN”) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego.

Jak stanowi art. 48 § 1 k.p.c., sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy: (1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego prawa lub obowiązki; (2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia; (3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli; (4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron; (5) w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, jako też w sprawach o ważność aktu prawnego z jego udziałem sporządzonego lub przez niego rozpoznanego oraz w sprawach, w których występował jako prokurator; (6) w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, jeżeli brał udział w wydaniu tego orzeczenia.

Z kolei zgodnie z art. 49 § 1 k.p.c., niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

2. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że wniosek o wyłączenie sędziego wchodzi w zakres przedmiotowy art. 26 § 2 u.SN, jeżeli są w nim

podnoszone argumenty odnoszące się do okoliczności związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w ogólności, w tym brakiem niezależności sądu wobec organów pozasądowych, brakiem samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych, czy brakiem niezależności od wpływu czynników społecznych i politycznych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 3 czerwca 2020 r., I NWW 16/20; z 27 maja 2021 r., I NWW 41/21). W konsekwencji przyjąć należy, że z zarzutem braku niezawisłości sędziego, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, mamy do czynienia w sytuacji, gdy wniosek o wyłączenie sędziego oparty jest na argumentach związanych z okolicznościami odnoszącymi się do zewnętrznej niezawisłości sędziego.

Aspekt zewnętrzny niezawisłości sędziowskiej wymaga, aby dany organ wypełniał swoje zadania w pełni autonomicznie, bez podległości w ramach hierarchii służbowej, bez podporządkowania komukolwiek, w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła, pozostając w ten sposób pod ochroną przed ingerencją i naciskami z zewnątrz, które mogą zagrozić niezależności osądu jego członków i wpływać na ich rozstrzygnięcia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 maja 2021 r., I NWW 41/21; zob. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: z 19 listopada 2019 r., C-624/18 i C-625/18, pkt 120-122; z 25 lipca 2018 r., C-216/18, pkt 63 i 65; z 24 czerwca 2019 r., C-619/18, pkt 72 i 73 oraz orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 6 listopada 2018 r., w sprawie *Ramos Nunes de Carvalho e Sá* przeciwko Portugalii, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, § 150 i przytoczone tam orzecznictwo).

3. W postanowieniu z 3 czerwca 2020 r., I NWW 18/20, Sąd Najwyższy, wskazując na treść art. 26 § 3 u.SN, trafnie wyróżnił trzy rodzaje wniosków o wyłączenie sędziego opartych na „zarzucie braku niezawisłości sędziego”, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, a mianowicie: (1) wnioski o wyłączenie sędziego, obejmujące zarzut braku niezawisłości i równocześnie obejmujące ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego; (2) wnioski o wyłączenie sędziego, obejmujące zarzut braku niezawisłości i równocześnie obejmujące ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem umocowania sędziego do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości; (3) wnioski o wyłączenie sędziego, obejmujące

zarzut braku niezawisłości, które jednak nie obejmują pozostałych, wskazanych w punkcie 1 i 2 ustaleń lub ocen.

W pierwszym przypadku, wniosek obejmujący ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego opiera się na twierdzeniu wnioskodawcy, że sędzia, którego dotyczy, nie został w istocie powołany na urząd sędziego, a zatem nie jest sędzią. Tak sformułowany zarzut automatycznie obejmuje zarzut braku niezawisłości z uwagi na okoliczność, że niezawisłość jest cechą, która odnosi się do sędziów. W konsekwencji kwestionowanie powołania każdorazowo jest jednocześnie kwestionowaniem niezawisłości. Jednocześnie Sąd Najwyższy podkreślił, że zarzuty, o których mowa w art. 26 § 2 u.SN, nie mogą dotyczyć oceny tego, czy dana osoba jest sędzią, a więc polegać na rozstrzygnięciu w przedmiocie przysługiwania osobie objętej wnioskiem statusu sędziowskiego. Ograniczenie to stanowi konsekwencję przewidzianej na poziomie konstytucyjnym procedury powoływania sędziów przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (art. 179 Konstytucji RP) i wiąże się z rozstrzygnięciem przez ustawodawcę, że akt powołania stanowi podstawę prawno-konstytucyjnego stosunku łączącego osobę sędziego z Rzeczpospolitą Polską, który – jako taki – nie może być przedmiotem kontroli sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 października 2019 r., I NOZP 2/19; z 21 kwietnia 2020 r., I NWW 2/20; z 14 września 2023 r., I NWW 370/23).

W drugim przypadku, wniosek o wyłączenie sprowadza się do twierdzenia, że jakkolwiek sędzia został powołany na urząd sędziego, to w związku z zaistnieniem określonych okoliczności (np. powołaniem na urząd sędziego po przeprowadzeniu postępowania ukształtowanego ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa), kwestionowane jest jego *votum* czyli umocowanie do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Jak jednak słusznie podkreślił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 3 czerwca 2020 r., I NWW 16/20, nieuprawnione jest kwestionowanie samego *votum* sędziowskiego w całości lub w części, które stanowi nieodłączny element wykonywania władzy sędziowskiej. Zdaniem Sądu Najwyższego, instytucja wyłączenia sędziego nie może służyć generalnemu wykluczeniu sędziego z orzekania, czy to przez bliżej niesprecyzowany czas, czy tym bardziej na zawsze.

W trzecim przypadku, wniosek o wyłączenie sędziego opiera się na zarzucie braku niezawisłości sędziego, jednak nie obejmuje ustalenia oraz oceny zgodności z prawem powołania sędziego ani jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Stosownie do powyższego w judykaturze Sądu Najwyższego podkreśla się, że do rozpoznania merytorycznego kwalifikują się tylko wnioski z trzeciej kategorii. Celem regulacji wprowadzonej art. 26 § 2 u.SN nie jest bowiem ocena okoliczności o charakterze generalnym przekładających się w istocie na możliwość zakwestionowania statusu sędziego, lecz zagwarantowanie stronie prawa do sądu. Przyjęcie odmiennej, sugerowanej przez wnioskodawcę, perspektywy, zgodnie z którą brak niezawisłości sędziego może być następstwem wyłącznie systemowej nieprawidłowości związanej z procedurą nominacyjną, kreowałoby nieznane w systemie prawnym Rzeczypospolitej Polskiej powszechne prawo do kwestionowania statusu sędziego. Wniosek taki nie znajduje oparcia w obowiązujących normach prawnych (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2023 r., I NWW 276/22).

Analogicznie Naczelny Sąd Administracyjny wielokrotnie wskazywał, że sędzia, powołany na skutek wniosku obecnej (i poprzedniej) Krajowej Rady Sądownictwa, jest sędzią w rozumieniu prawa polskiego i europejskiego, zaś sąd z jego udziałem jest sądem w rozumieniu przepisów unijnych. Naczelny Sąd Administracyjny przyjmuje jednocześnie, że tylko wykazanie konkretnych przesłanek mogących świadczyć o braku niezależności lub bezstronności sędziego może prowadzić do innego wniosku, natomiast sama okoliczność powołania na urząd na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw „pozostaje bez znaczenia” (zob. np. postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego: z 30 sierpnia 2022 r., III FZ 311/22; z 24 lutego 2022 r., III FZ 833/21; z 15 marca 2022 r., III FZ 6/22; z 30 marca 2022 r., III FZ 95/22). Ponadto w wyroku z 20 kwietnia 2023 r., II OSK 2539/22, Naczelny Sąd Administracyjny wskazał, że sędzia powołany w powyższej procedurze przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej „jest sędzią Rzeczypospolitej Polskiej i sędzią europejskim w rozumieniu art. 2 i art. 19 ust. 1

Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 1-3 TUE w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych (Dz.Urz.U.E.C 303 z 14 grudnia 2007 r., s. 1), a także art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.), także wówczas, gdy procedura poprzedzająca jego powołanie mogła być dotknięta wadami”.

4. Oceniając w świetle powyższych rozważań zasadność wywiedzonego w niniejszej sprawie wniosku o wyłączenie sędziego podkreślić przede wszystkim należy, że poza samym wskazaniem w uzasadnieniu okoliczności powołania sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, wnioskodawca nie formułuje jakiegokolwiek odwołania do konkretnych okoliczności danej sprawy, które mogłyby świadczyć, że sędzia objęty wnioskiem nie będzie bezstronny. Co więcej, wnioskodawca, w żaden sposób nie stara się chociażby uprawdopodobnić podstaw wyłączenia sędziego, tj. wykazać konkretnych okoliczności tego rodzaju, że mogłyby wywoływać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności.

Przypomnieć należy, że o możliwości wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy nie decyduje samo subiektywne przekonanie strony o braku bezstronności sędziego, ale wystąpienie w konkretnej sprawie okoliczności uzasadniających to odczucie. Pogląd ten utrwalony jest zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie, przy czym w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się wręcz, że „nie uzasadnia wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy okoliczność, że brał on już udział w rozpoznaniu innych spraw z udziałem tej samej strony, chociażby «tematycznie» (według określenia skarżącej) związanych ze sprawą, w której złożono wniosek o jego wyłączenie. Nie jest również podstawą do wyłączenia sędziego jedynie subiektywne przekonanie strony, że w poprzednich sprawach z jej udziałem zachowanie sędziego miało cechy stronniczości” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2012 r., II CZ 215/11). Konsekwentnie hipotetyczne zachowania sędziego w innej sprawie, jak i ogólnie inne ewentualne sprawy z udziałem sędziego, nie mogą same przez się stanowić racji do przyjęcia braku jego bezstronności „w danej sprawie” skutkującego wyłączeniem sędziego.

5. Sądowi Najwyższemu znane jest przytoczone w uzasadnieniu wniosku orzecznictwo zarówno Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jednakże pozostaje ono bez wpływu na ocenę zasadności wniosku. Orzeczenia te nie wiążą Sądu Najwyższego w rozstrzyganej sprawie. Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydane na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej wiąże tylko w sprawie, w której sąd zwrócił się do Trybunału z wnioskiem o rozpatrzenie pytania prejudycjalnego. Z kolei nakazy określonego zachowania w orzeczeniach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka adresowane są do Państwa.

Co zaś się tyczy uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., sygn. BSA I-4110-1/20, to na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., sygn. U 2/20, została wyeliminowana z porządku prawnego. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny orzekł, że ww. uchwała jest niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004 Nr 90, poz. 864/30, ze zm.), a także art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 Nr 61, poz. 284, ze zm.).

6. Z powyższych względów, na podstawie przytoczonych przepisów, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

[P.Sz.]

[r.g.]